

III-1178

59
434

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ ІНСТИТУТУ АГРОБІОЛОГІЇ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том II

Накрито _____
Окончено _____ 52
на 140 сторінках

Купівельний № 2
Фонд № _____
Бібліотечний № 23

ВИДАВНИЦТВО АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
КИЇВ — 1952

11-1178

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ ІНСТИТУТУ АГРОБІОЛОГІЇ

59
434

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том II

БІБЛІОТЕКА
Природознавчого Музею
АН УРСР
№
м. Львів.

ВИДАВНИЦТВО АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
КИЇВ — 1952

Відповідальний редактор д-р біол. наук *Г. В. Козій*, секретар редколегії *К. А. Татаринів*, члени редакційної колегії: чл.-кор. АН УРСР *А. С. Лазаренко* (відділ ботаніки), д-р геол.-мін. наук *В. Г. Ткачук*, канд. геол.-мін. наук *С. І. Пастернак* (відділ геології) і канд. біол. наук *П. П. Балабай* (відділ зоології).

Научные записки, т. II
Львовского природоведческого музея Института агробиологии
(На украинском языке)

Редактор *Н. С. Фурс-Фесенко*.

Техредактор *Н. С. Криловська*.

Коректор *О. К. Лисенко*.

БФ 04157. Зам. 203. Тираж 500. Формат паперу 62×94/16. Друк. аркушів 8,75. Обл.-видавн. аркушів 10,0. Пап. аркушів 4,375. Підписано до друку 11.VIII 1952 р. Ціна 8 крб. 40 коп.

Друкарня Науково-технічної книги, Укрполіграфтресту, Львів, Чайковського, 27.

ЗООЛОГІЯ

ДО ВИВЧЕННЯ ІХТІОФАУНИ БАСЕЙНУ ВЕРХНЬОГО ДНІСТРА

П. П. Балабай

1. Вступ

Дослідження іхтіофауни басейну верхів'я Дністра було розпочато в зв'язку з недостатністю наших даних про фауну цієї найважливішої водної системи західної частини Української РСР. За останні роки тут майже не проводилось¹ систематичних досліджень, а іноземна література обмежена і дуже застаріла (Новицький, 1882, 1889; Барта, 1883; Ломницький, 1878 та ін.).

У поданій нижче статті головна увага звернена на питання складу і розміщення іхтіофауни досліджуваного басейну.

Наша робота велася в ряді пунктів Дністра — від м. Самбора до м. Мельниця-Подільська (поблизу впадіння в Дністер р. Збруч) — і на його притоках: Черхаві (притока Бистриці Самбірської), Стрию, частково на Опорі (притока Стрия), Лімниці, Верещиці, Щирику, Зубрі, Збручі, частково — Сереті (рис. 1). Матеріал збирався в літні й осінні місяці (28.V—27.XI) 1949 р., в літні та весняні місяці (15—30.III, 10.VI—15.VIII) 1950 р. і, частково, влітку (VIII) 1951 р. Звичайно, цей час не можна вважати за достатній для обстеження такої розгалуженої водної системи, і тому наші дані мають в значній мірі попередній характер.

Для з'ясування іхтіофауни переглядалися улови риболовецьких бригад або проведені спеціально для нас улови місцевих рибалок. Здебільшого вони переглядалися повністю і тільки в випадках особливо великих уловів бралася їх середня проба. Всього, таким чином, було використано 22,6 ц риби в кількості біля 12 000 екземплярів.

Цінну допомогу в організації цієї роботи подав нам Дністровський рибний трест, Міжобласна рибна інспекція (м. Стрий) і Львівський рибний трест. Користуємося нагодою висловити щирю подяку керівництву і співробітникам цих організацій.

¹ Крім деяких спостережень А. Вайнштейна, які залишилися, проте, неопублікованими.

Відповідальний редактор д-р біол. наук *Г. В. Козій*, секретар редколегії *К. А. Татаринів*, члени редакційної колегії: чл.-кор. АН УРСР *А. С. Лазаренко* (відділ ботаніки), д-р геол.-мін. наук *В. Г. Ткачук*, канд. геол.-мін. наук *С. І. Пастернак* (відділ геології) і канд. біол. наук *П. П. Балабай* (відділ зоології).

Научные записки, т. II
Львовского природоведческого музея Института агробиологии
(На украинском языке)

Редактор *Н. С. Фурс-Фесенко*.

Техредактор *Н. С. Криловська*.

Коректор *О. К. Лисенко*.

БФ 04157. Зам. 203. Тираж 500. Формат паперу 62×94/16. Друк. аркушів 8,75. Обл.-видавн. аркушів 10,0. Пап. аркушів 4,375. Підписано до друку 11.VIII 1952 р. Ціна 8 крб. 40 коп.

Друкарня Науково-технічної книги, Укрполіграфтресту, Львів, Чайковського, 27.

ЗООЛОГІЯ

ДО ВИВЧЕННЯ ІХТІОФАУНИ БАСЕЙНУ ВЕРХНЬОГО ДНІСТРА

П. П. Балабай

1. Вступ

Дослідження іхтіофауни басейну верхів'я Дністра було розпочато в зв'язку з недостатністю наших даних про фауну цієї найважливішої водної системи західної частини Української РСР. За останні роки тут майже не проводилось¹ систематичних досліджень, а іноземна література обмежена і дуже застаріла (Новицький, 1882, 1889; Барта, 1883; Ломницький, 1878 та ін.).

У поданій нижче статті головна увага звернена на питання складу і розміщення іхтіофауни досліджуваного басейну.

Наша робота велася в ряді пунктів Дністра — від м. Самбора до м. Мельниця-Подільська (поблизу впадіння в Дністер р. Збруч) — і на його притоках: Черхаві (притока Бистриці Самбірської), Стрию, частково на Опорі (притока Стрия), Лімниці, Верещиці, Щирику, Зубрі, Збручі, частково — Сереті (рис. 1). Матеріал збирався в літні й осінні місяці (28.V—27.XI) 1949 р., в літні та весняні місяці (15—30.III, 10.VI—15.VIII) 1950 р. і, частково, влітку (VIII) 1951 р. Звичайно, цей час не можна вважати за достатній для обстеження такої розгалуженої водної системи, і тому наші дані мають в значній мірі попередній характер.

Для з'ясування іхтіофауни переглядалися улови риболовецьких бригад або проведені спеціально для нас улови місцевих рибалок. Здебільшого вони переглядалися повністю і тільки в випадках особливо великих уловів бралася їх середня проба. Всього, таким чином, було використано 22,6 ц риби в кількості біля 12 000 екземплярів.

Цінну допомогу в організації цієї роботи подав нам Дністровський рибний трест, Міжобласна рибна інспекція (м. Стрий) і Львівський рибний трест. Користуємося нагодою висловити щирю подяку керівництву і співробітникам цих організацій.

¹ Крім деяких спостережень А. Вайнштейна, які залишилися, проте, неопублікованими.

2. Видовий склад іхтіофауни басейну верхнього Дністра

Новицький і Барта у своїх працях говорять про 48—49 видів риб басейну верхнього Дністра.

Під час нашої роботи було виявлено 38 видів, що належать до 13 родин, а саме:

Petromyzontidae — міноги

1. *Lampetra mariae* Berg — мінога українська.

Acipenseridae — осетрові

2. *Acipenser ruthenus* L. — чечуга, стерлядь.

Salmonidae — лососеві

3. *Salmo trutta* L. m. *fario* L. — форель (місцева назва — пструг).

Thymallidae — харіусові

4. *Thymallus thymallus* L. m. — харіус (місцева назва — пир).

Esocidae — щукові

5. *Esox lucius* L. — щука (місцева назва — щупак).

Cyprinidae — коропові

6. *Rutilus rutilus* L. — плітка (місцева назва — плотка).
7. *Rutilus frisii* Nord. — вирозуб.
8. *Leuciscus leuciscus* L. — ялець.
9. *Leuciscus cephalus* L. — головень (місцева назва — клин, клен).
10. *Leuciscus idus* L. — в'язь.
11. *Scardinius erythrophthalmus* L. — краснопірка (місцева назва — червінка).
12. *Aspius aspius* L. — білизна (місцева назва — фат).
13. *Tinca tinca* L. — лин.
14. *Chondrostoma nasus* L. — підуст (місцева назва — підуста).
15. *Gobio gobio* L. — піскар звичайний.
16. *Barbus barbatus* L. — марена¹.
17. *Alburnus alburnus* L. — верховодка (місцева назва — уклея, шлея).
18. *Alburnoides bipunctatus* Bloch — бистрянкa.
19. *Blicca bjoerkna* L. — густера (місцева назва — лещ, підлещик).
20. *Abramis brama* L. — лящ (місцева назва — лещ).
21. *Abramis sapa* Pall. — кляпець.
22. *Vimba vimba* L. — рибець (місцева назва — синьогуб, рибець — на Поділлі).
23. *Rhodeus sericeus* Pall. — гірчак (місцева назва — парашка).
24. *Carassius carassius* L. — карась.
25. *Carassius auratus gibelio* Bloch — сріблястий карась.
26. *Cyprinus carpio* L. — короп.

Cobitidae — в'юн

27. *Cobitis taenia* L. — щипавка.
28. *Misgurnus fossilis* L. — в'юн.

¹ За відсутністю порівняльного матеріалу ми не визначаємо південної належності риб.

Siluridae — сомові

29. *Silurus glanis* L. — сом (місцева назва — сом, сум).

Cottidae — бабцеви

30. *Cottus poecilopus* Heck. — бабець рябоногий.

Gobiidae — бичкові

31. *Neogobius fluviatilis* Pall. — бичок-бабка.

Percidae — окуневі

32. *Lucioperca lucioperca* L. — судак.
33. *Perca fluviatilis* L. — окунь.
34. *Acerina cernua* L. — йорж.
35. *Acerina acerina* Guld. — бобир.
36. *Aspro zingel* L. — чіп.

Gadidae — тріскові

37. *Lota lota* L. — миньок.

Gasterosteidae — колючкові

38. *Gasterosteus aculeatus* L. — колючка триголкова.

Крім зазначених видів, є достовірні відомості про існування в басейні верхнього Дністра карпатської марени і, очевидно, чехоні.

Ряд дрібних форм — гольян, вівсянка, слизик і кілька видів бичків, яких відзначають попередні автори, нами поки що не виявлені, можливо, через невеликі їх розміри, завдяки яким вони не потрапляють у промислові знаряддя лову. Але щодо шипа і севрюги, яких згадує Новицький, то ніяких відомостей про їх існування тепер у верхньому Дністрі ми не маємо¹. Не зустрічається тепер і вугор, про випадки вилову якого згадують старіші рибалки.

З другого боку, цікаво відзначити, що в ставах Любень-Великого, пов'язаних з р. Вершицею, нами було знайдено в значній кількості триголкову колючку, про яку Новицький твердив, що вона в басейні Дністра не зустрічається. Берг (1949) також зазначив, що вона зустрічається тільки в гирлі Дністра. Але в Львівському природознавчому музеї є ще один екземпляр колючки, зловленої в 1943 р. в річці Щирику біля с. Гонятичі. Можна думати, що вона була занесена в притоки Дністра вже пізніше з басейну Західного Бугу.

3. Розміщення іхтіофауни у верхній течії Дністра

Верхню течію Дністра за складом іхтіофауни можна поділити на кілька ділянок.

1. Найбільш верхня частина Дністра, що досягає приблизно околиць с. Гордині на схід від м. Самбора, обстежена біля м. Сам-

¹ У Львівському природознавчому музеї є 1 екземпляр севрюги з Дністра під Заліщиками з 1884 р.

бора і біля с. Кружики. В цій частині Дністер до деякої міри має ще ознаки гірської ріки.

З риб тут ловиться найбільше марена; зустрічається плітка, ялець, головень, підуст, піскар, щука, окунь (табл. 3—4 та рис. 1).

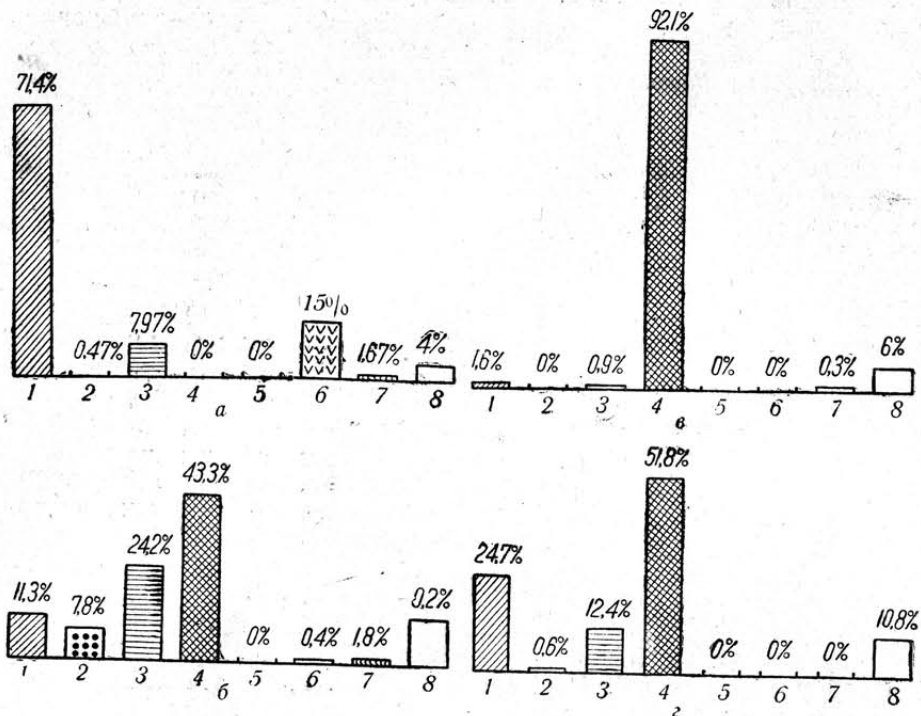

Рис. 1. Процентний склад уловів (за вагою) у різних ділянках Дністра в 1950 р. а — горішня ділянка Дністра (м. Самбір); б — рівнинна ділянка Дністра (м. Миколаїв); в — передгірна ділянка Дністра (м. Жовтень); г — подільська ділянка Дністра (м. Залішки). 1 — *V. barbuis*; 2 — *R. rutilus*; 3 — *L. cephalus*; 4 — *Ch. nasus*; 5 — *T. tinca*; 6 — *E. lucius*; 7 — *P. fluviatilis*; 8 — інші.

В уловах 1950 р. марена становила 67,8% за кількістю і 71,5% за вагою. На другому місці був головень (8,0% за вагою) і на третьому — ялець (3,2% за вагою). В улові 1949 р., зробленому на глибоких місцях між биками і палями самбірського мосту, було здобуто значну кількість щуки (72,5%) і головня (24,5%), а навесні 1950 р. там же було виловлено велику кількість марени.

Марена трапляється здебільшого дрібних розмірів, як це видно з такого ряду:

11—13—15—17—19—21—23—25—27—29—31—33—35—37—39—41—43—45—47. n = 42, M = 17,4 см.
8 19 6 3 2 1 2 1

За словами рибалок, восени і навесні сюди підходить підуст, який скупчується в глибоких ямах.

Взагалі ж улови дуже невеликі і промислового значення не мають (рис. 2).

Основне знаряддя лову в цій невеличкій річці — крошня (хватка).

2. „Рівнинна“ ділянка Дністра розташована на Наддністрянській низині (Дністрянсько-Санська рівнина, за В. Г. Бондарчуком, 1949). Ця частина Дністра досягає околиць м. Журавна. Обстежена біля с. Чайковичі с. Тиршакова, м. Миколаєва, м. Ходорова.

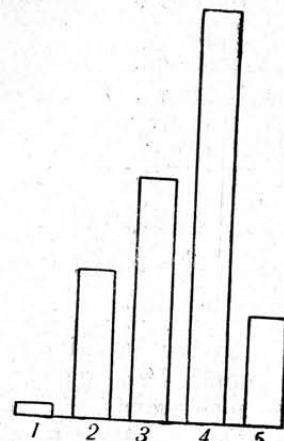

Рис. 2. Відносна середня вага одного улову в різних частинах Дністра в червні—серпні 1950 р. 1 — Самбір, 2 — Миколаїв, 3 — Ходорів, 4 — Жовтень, 5 — Залішки.

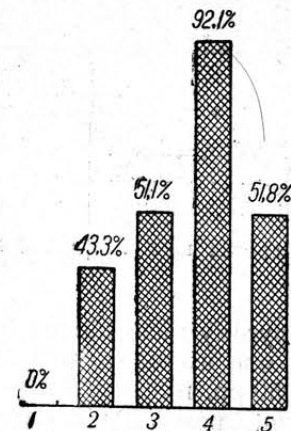

Рис. 3. Процент підуста (за вагою) в уловах у різних частинах Дністра (1950 р.). 1 — Самбір, 2 — Миколаїв, 3 — Ходорів, 4 — Жовтень, 5 — Залішки.

Склад іхтіофауни тут значно багатший, ніж на попередній ділянці. Зустрічається стерлядь, короп, лин, марена, плітка, вирозуб, лящ, кляпець, головень, ялець, краснопірка, верховодка, густера, білізна, рибець, щипавка, сом, щука, бичок-бабка, окунь, чіп, миньок. За словами рибалок, часом трапляється судак. Стерлядь і миньок зустрічаються поодинокими екземплярами: за час роботи 1949—1950 рр. нами було одержано три екземпляри стерляді (довжиною 67—68 см) і два екземпляри минька.

Найбільше тут ловиться підуст, який становить у середньому від 30 до 57% ваги всіх уловів, а в окремих уловах — 80%. Як показало порівняння літніх, осінніх і весняних уловів, кількість підуста мало змінюється в різні пори одного й того ж року, але буває не однакою в різні роки. Так, в наших уловах біля Миколаєва в липні—серпні 1949 р. процент підуста був 54,8 за вагою, а в ці ж місяці в 1950 р. — 43,3 (табл. 1—4).

В 1948 р., за даними працівників рибгоспу „Рудники“, кількість підуста була ще менша.

Порівнюючи різні пункти рівнинної ділянки Дністра, можна бачити поступове збільшення кількості підуста при посуванні по річці згори вниз. Так, в уловах 1949 р. підуст біля с. Тиршакова становив 31,1% ваги уловів, а біля Миколаєва — 54,8%; в уловах 1950 р. він становив біля Миколаєва 43,3% ваги уловів, а біля Ходорова — 51,1%. Максимальний процент підуста в уловах біля Миколаєва був 68 за вагою і 41 за кількістю, а в районі Ходорова — 81,5 за вагою і 88,5 за кількістю (рис. 3).

Середній розмір і вагу підуста можна бачити з такої таблички:

	Біля Миколаєва		Біля Ходорова
	1949 р.	1950 р.	1950 р.
Середня довжина (l)	23,2 см	28,2 см	23,8 см
Середня вага	258 г	439 г	246 г

На другому місці після підуста стоїть головень. Кількість його мінлива, але часом досягає 30% ваги уловів. У середньому ж за 1949—1950 рр. головень становив 13,9% ваги уловів.

Середні розміри головня дорівнювали в 1949 р. 24,9 см, а в 1950 р. — 24,2 см.

На третьому місці треба поставити марену. Її середня вага в уловах 1949—1950 рр. дорівнювала 7,3%. Далі йде лящ, вага якого в уловах тих же років становила 5,2%; проте тут не враховано значних уловів ляща в районі с. Колодуби, проведених одною з бригад рудниківського рибгоспу восени 1949 р. Значну частину уловів у районі Тиршаків—Миколаїв становить плітка: в 1949 р. — до 11% ваги уловів, а в 1950 р. — біля 8%. Там же зустрічається чимала кількість густери — до 11% за кількістю в уловах 1949 р., але в зв'язку з невеликими розмірами цієї риби вона за вагою становила тільки 3,5% уловів.

Кількість плітки і густери поступово зменшується вниз по течії річки, тоді як кількість підуста, навпаки, збільшується (порів. табл. 1—4 та рис. 1).

Траплялася в уловах 1949 р. також щука (від 14,6 до 6,6%), але в 1950 р. її було менше.

Інша риба має незначну питому вагу в уловах цієї частини Дністра (див. таблиці).

Улови з дослідженої ділянки мають промислове значення: в 1949 р. тут працювало 5, а в 1950 р. — 4 риболовецьких бригади рибгоспів „Комарно“, „Рудники“, „Ходорів“.

Основні знаряддя лову — ставні і плавні сітки („ангельки“) і волок. Перші більше вживаються в районі Тиршакова і Мико-

лаєва, де стрімкі береги штучного корита утруднюють витягання волока, а другий — в районі Ходорова¹

3. Ділянка Дністра в районі карпатських передгір'їв („Передгірна“ ділянка). В Дністер тут впадає кілька правих гірських приток: Свіча, Лімниця, Бистриця Станіславська та ін.

Матеріал по вивченню іхтіофауни збирався нами тільки в районі міст Галич—Жовтень і села Довгої, але на підставі даних місцевих риболовецьких організацій можна зробити висновок, що він більш-менш однаковий для всієї цієї ділянки Дністра.

Кількісно іхтіофауна тут значно багатша, ніж у вищих частинах річки: улови при сприятливих умовах досягають ваги понад 100 кг. Проте видовий склад уловів дуже збіднюється: вони складаються майже виключно з підуста. Останній в уловах біля Галича влітку 1949 р. становив 98,1% за кількістю і 94,1% за вагою, а в уловах біля Жовтня в 1950 р. — 94,8% за кількістю і 92,1% за вагою (табл. 1—4 та рис. 1)². Інша риба — марена, плітка, головень, білізна, лящ, рибець, щука, окунь, чіп — трапляється лише в невеликій кількості. У весняні місяці, за словами рибалок, трапляється й судак. Можна гадати, що кам'янисте дно з тонким шаром водоростей створює дуже сприятливі умови для живлення підуста і мало сприятливі для іншої риби.

Такий склад уловів (в основному підуст — риба з низькими смаковими якостями і здатна швидко псуватися) набагато знижує цінність їх. Справа утруднюється ще й транспортуванням риби для її збуту на значну відстань в м. Станіслав.

Розміри підуста на цій ділянці менші, ніж у верхніх частинах річки: біля м. Галич в 1949 р. вони дорівнювали в середньому 19,1 см, а біля м. Жовтень в 1950 р. — 24,6 см. Можливо, це залежить від легшого облову цієї частини Дністра.

Проводять лов тут кілька бригад місцевих рибгоспів. Основне знаряддя лову — довгий волок (100—125 м), з яким працює часом до 10—12 рибалок.

4. Частина Дністра, що прорізує Подільське плато („Подільська“ ділянка). Вона була обслідувана нами в районі Заліщик і Мельниці-Подільської лише для порівняння з вищими частинами річки.

У зв'язку з меншим спадом річки течія тут стає повільнішою, і тому каміння і галька в багатьох місцях вкриті шаром мулу. Подекуди розвиваються зарості нитчастих водоростей. Рибне населення стає знову більш різноманітним, наближаючись в цьому відношенні до рівнинної ділянки Дністра; з цією ділянкою певну подібність в екологічних умовах має „Подільська“ ділянка Дністра. З риб і в цій частині річки в найбільшій кількості ловиться підуст, але він становить, за даними 1950 р. (перша половина серпня), лише

¹ Але коливання рівня води в Дністрі, що залежить від кількості опадів у Карпатах, дуже порушує регулярність промислу, а часом і цілком перериває його на деякий час. При значному підвищенні рівня води змінюється і склад риби в уловах (табл. 1—2, графа «Дністер під час поводів»).

² Постійність такого складу уловів підтверджують місцеві рибалки.

біля 50% уловів і за вагою і за кількістю. Значну частину уловів за вагою становить також марена (до 24,5%) і головень (12,5%). Інша риба виловлюється в меншій кількості (табл. 1—4 та рис. 1). Цікаво відзначити збільшення кількості чопа і появу бобира, якого не було у вищих частинах річки¹. З другого боку, цікаво також відзначити цілковиту відсутність тут щуки і окуня — таких поширених видів нашої іхтіофауни.

За статистичними даними рибпункту в Мельниці-Подільській, на 111 центнерів риби, виловленої в Дністрі і Збручі протягом кількох місяців 1949 р., припадало лише 2 кг щуки. Можливо, що відсутність заплавної створює несприятливі умови для нересту цієї риби.

За даними згаданого вже рибпункту, в 1949 р. поблизу Мельниці-Подільської було виловлено 6 кг стерляді.

Улови на „Подільській“ ділянці Дністра менші, ніж у „Передгірній“ (рис. 2). В якій мірі це залежить від меншої рибопродуктивності річки, а в якій від труднощів її облову і від недосконалості знарядь лову — поки що сказати важко.

Лов риби ведуть кілька бригад рибгоспу ім. Кірова в м. Мельниці-Подільській і ряд бригад від Львівського рибного тресту. Знаряддя лову досить різноманітні: сітки („побійні сітки“), які на короткий час (1,5—2 хвилини) викидають у воду, підганяючи до них рибу („б'ють рибу“), короткі волочки, верші, накидки. Крім того, взимку рибу виловлюють у спеціально зроблених невеличких затоках (затонах), де вона скупчується на зимівлю.

„Подільська“ ділянка Дністра простягається значно далі за межі обстеженої нами території, але вивчення цієї частини є завданням дальшої нашої роботи.

Із сказаного видно, що різні ділянки Дністра досить відмінні одна від одної своєю іхтіофауною як щодо її кількості, так і щодо видового складу. Це визначає промислове значення окремих ділянок і повинно обов'язково братися до уваги при запровадженні тих чи інших рибогосподарських і, особливо, гідротехнічних заходів.

Разом з тим для всієї верхньої течії Дністра необхідно відзначити переважання підуста, марени, головня та інших реофільних риб, що надають фауні цієї частини ріки гірського характеру. Аналогічну картину ми бачимо і в правих гірських притоках Дністра.

4. Розміщення іхтіофауни в притоках верхнього Дністра

Усі притоки Дністра за їхнім характером можна умовно поділити на 3 групи: 1) Праві гірські притоки, що беруть початок у Карпатах і течуть у горах і передгір'ях (Стрий, Свіча, Лімниця та ін.). 2) Низинні притоки (в основному ліві), що протікають по Наддністрянській низині (Верещиця, Щирик). 3) Подільські притоки, що прорізують Подільське плато (Золота Липа, Серет, Збруч та ін.); остання група не цілком різко відокремлена від попередньої.

¹ Кількість чопа і бобира особливо впадала у вічі при перегляді запасів риби на рибпункті в Мельниці-Подільській у вересні 1949 р.

З гірських приток докладно нами було обстежено Стрий і Лімницю. У верхів'ях цих річок і їхніх приток ловиться форель і харіус. Помітна кількість форелі і харіуса зустрічається, наприклад, в Опорі — правій притоці Стрию. У самому Стрії (район Корчин—Синевідське — вище впадіння річки Опору) переважає підуст (42%) і головень (33,5% ваги уловів). Крім того, ловиться форель, марена і окунь (див. таблиці). У нижній частині Стрию (в районі Жидачова) в наших уловах цілком переважав підуст, становлячи тут до 95% ваги уловів. З інших риб ловилася в невеликій кількості марена, плітка, ялець, головень, рибець, окунь (табл. 3—4 та рис. 4). Цікаво було б з'ясувати, в якій мірі і в чому позначається тут вплив іхтіофауни Дністра.

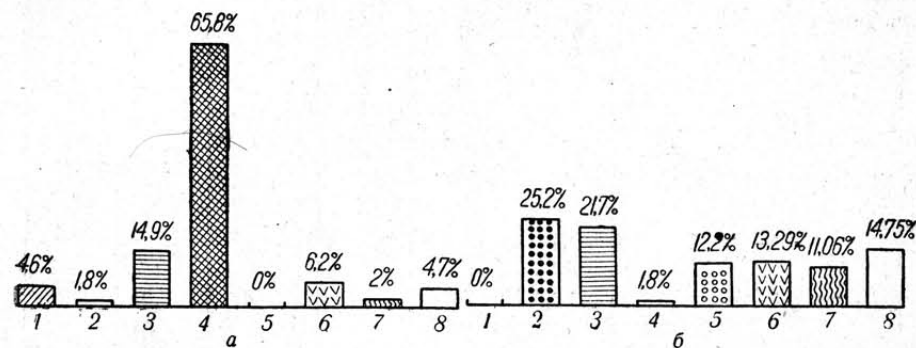

Рис. 4. Процентний склад уловів у притоках Дністра.

a — р. Лімниця — правий гірський приток (с. Перевозець-Медина); б — р. Верещиця — лівий низинний приток (м. Комарно).

1 — *B. barbus*; 2 — *R. rutilus*; 3 — *L. cephalus*; 4 — *Ch. nasus*; 5 — *T. tinca*; 6 — *E. luc*; 7 — *P. fluviatilis*; 8 — інші.

Зазначені дані, сталість яких стверджується місцевими рибалками і працівниками Дністровського рибного тресту, ставлять під сумнів твердження Протасова (1949) про значну відмінність іхтіофауни різних ділянок Стрию і, зокрема, про те, що вже вище впадіння Опору основним промисловим видом є форель.

В середній і нижній частині Лімниці також переважає підуст (60—65%); крім нього ловиться головень (до 15%), щука (в уловах 1949 р. до 15%) і в меншій кількості — марена, плітка, ялець, рибець і окунь. Зустрічаються окремі екземпляри йоржа (табл. 1—2, 3—4 і рис. 4)¹.

Переважання підуста є характерним, за даними Дністровського рибного тресту, і для інших правих приток Дністра, як, наприклад, Свічі, де ведуть промисел риболовецькі бригади цього тресту.

¹ У невеличких передгірних річечках, що впадають в праві притоки (Чершава, Чечва), ловиться значна кількість головня — до 50% ваги уловів.

Процентний склад умовів у Дністрі

Видовий склад	Місце					
	Дністер біля Самбора 15.X	Дністер біля Тиршаків 1—22.VI	Дністер біля Колодруб 24.XI	Дністер біля Миколаєва 30.VI—10.VIII	Дністер біля Миколаєва 10.XI	Дністер біля Галича 25—31.VIII
<i>Acipenser ruthenus</i> L.	—	0,2	—	—	—	—
<i>Cyprinus carpio</i> L.	—	0,2	—	—	—	—
<i>Carassius carassius</i> L.	—	—	—	—	—	—
<i>Carassius aur. gib.</i> Bloch.	—	—	—	—	—	—
<i>Barbus barbatus</i> L.	—	0,64	0,86	2,6	—	0,70
<i>Rutilus rutilus</i> L.	—	27,86	21,55	22,16	7,63	0,07
<i>Rutilus frisii</i> Nord.	—	0,21	—	0,18	—	—
<i>Leuciscus leuciscus</i> L.	—	0,43	—	2,23	20,83	—
<i>Leuciscus cephalus</i> L.	52,0	9,52	—	3,91	23,61	0,35
<i>Leuciscus idus</i> L.	—	—	—	—	—	—
<i>Scardinius erythr.</i> L.	—	1,51	—	—	—	—
<i>Alburnus alburnus</i> L.	—	—	—	—	—	—
<i>Aspius aspius</i> L.	—	7,34	13,06	0,39	1,38	0,07
<i>Blicca bjoerkna</i> L.	—	11,44	—	11,35	—	—
<i>Abramis brama</i> L.	—	1,29	40,51	1,3	0,69	0,07
<i>Abramis sapa</i> Pall.	—	0,43	—	4,28	—	—
<i>Vimba vimba</i> L.	—	5,83	—	5,58	0,69	—
<i>Chondrostoma nasus</i> L.	4,0	25,7	6,03	39,47	43,05	98,10
<i>Tinca tinca</i> L.	—	—	—	—	—	—
<i>Gobio gobio</i> L.	—	—	—	—	—	—
<i>Silurus glanis</i> L.	—	0,21	0,86	0,39	—	—
<i>Esox lucius</i> L.	40,0	4,75	18,1	3,35	—	0,42
<i>Neogobius fluviatilis</i> Pall.	—	—	—	—	—	—
<i>Perca fluviatilis</i> L.	4,0	2,59	—	2,79	1,38	0,21
<i>Acerina cernua</i> L.	—	—	—	—	—	—
<i>Acerina acerina</i> Guld.	—	—	—	—	—	—
<i>Aspro zingel</i> L.	—	—	—	0,18	0,69	—

та його притоках в 1949 р. за кількістю

та дата вилову								
Дністер біля М. Подільської 24—27.IX	Дністер під час поводі 23—25.VII	Лімниця 6.IX	Верещиця (літо) 31.V—23.VI	Верещиця (осінь) 21—25.X	Щирик 21.VII—26.XI	Зубра 13.VII	Збруч біля Заліся 29.IX	Заплавні озера 9.VII, 18.VII
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	0,91	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1,36	48,54	—
—	—	—	—	14,8	—	—	—	—
18,34	1,2	—	—	—	—	—	21,36	—
—	29,2	3,45	39,3	6,58	33,96	49,31	2,56	4,85
2,75	0,4	—	0,08	—	—	—	23,93	—
0,91	0,8	3,45	7,09	2,09	2,14	—	3,4	—
25,68	24,4	14,78	9,6	3,81	1,01	1,36	28,2	—
—	—	—	—	—	1,26	—	—	—
—	—	—	3,2	11,29	1,13	—	—	0,97
0,91	3,6	—	0,25	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	30,4	—	3,2	—	5,05	30,13	—	—
1,83	0,4	—	0,33	—	32,82	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2,0	0,98	—	0,15	—	—	0,85	—
39,44	3,6	66,50	0,33	—	9,34	—	17,94	—
—	0,4	—	10,13	2,13	—	1,36	—	11,65
—	—	—	—	—	—	—	1,7	—
—	—	—	0,5	0,45	—	—	—	—
—	2,0	4,44	7,93	17,25	5,68	5,47	—	17,45
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1,6	5,91	17,73	39,69	7,07	10,95	—	16,5
—	—	0,49	—	—	0,5	—	—	—
7,33	—	—	—	—	—	—	—	—
2,75	—	—	—	—	—	—	—	—

Процентний склад уловів у Дністрі

Видовий склад	Місце				
	Дністер біля Самбора 15.X	Дністер біля Тиршакова 1—22.VI	Дністер біля Миколаєва 30.VI—10.VIII	Дністер біля Миколаєва 10.XI	Дністер біля Галича 25—31.VIII
<i>Acipenser ruthenus</i> L.	—	1,16	—	—	—
<i>Cyprinus carpio</i> L.	—	0,82	—	—	—
<i>Carassius carassius</i> L.	—	—	—	—	—
<i>Carassius aur. gib.</i> Bloch	—	—	—	—	—
<i>Barbus barbatus</i> L.	—	0,57	4,47	—	1,73
<i>Rutilus rutilus</i> L.	—	10,86	8,48	1,76	0,02
<i>Rutilus frisii</i> Nord.	—	0,80	0,72	—	—
<i>Leuciscus leuciscus</i> L.	—	0,21	0,65	5,07	—
<i>Leuciscus cephalus</i> L.	24,49	13,98	3,23	32,55	0,78
<i>Leuciscus idus</i> L.	—	—	—	—	—
<i>Scardinius erythr.</i> L.	—	0,42	—	—	—
<i>Alburnus alburnus</i> L.	—	—	—	—	—
<i>Aspius aspius</i> L.	—	11,16	0,83	1,75	1,14
<i>Blicca bjoerkna</i> L.	—	3,71	3,54	—	—
<i>Abramis brama</i> L.	—	4,42	5,69	0,64	0,14
<i>Abramis sapa</i> Pall.	—	0,24	3,05	—	—
<i>Vimba vimba</i> L.	—	3,83	5,31	0,22	—
<i>Chondrostoma nasus</i> L.	0,84	31,10	54,78	57,39	94,07
<i>Tinca tinca</i> L.	—	—	—	—	—
<i>Gobio gobio</i> L.	—	—	—	—	—
<i>Silurus glanis</i> L.	—	0,48	1,12	—	—
<i>Esox lucius</i> L.	72,62	14,62	6,66	—	1,85
<i>Neogobius fluviatilis</i> Pall.	—	—	—	—	—
<i>Perca fluviatilis</i> L.	2,02	1,54	1,30	0,38	0,14
<i>Acerina cernua</i> L.	—	—	—	—	—
<i>Acerina acerina</i> Guld.	—	—	—	—	—
<i>Aspro zingel</i> L.	—	—	0,10	0,15	0,11

та його притоках в 1949 р. за вагою

та дата вилову								
Дністер біля М. Подільської 24—27.IX	Дністер під час поводи 23—25.VII	Лімниця 6.IX	Верещиця (літо) 31.V—23.VI	Верещиця (осінь) 21—25.X	Щирик 21.VII—26.XI	Зубра 13.VII	Збруч біля Залісся 29.IX	Заплавні озера 9.VII—18.VII
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	4,8	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1,84	—	43,75
—	—	—	—	6,9	—	—	—	—
46,45	3,10	—	—	—	—	—	20,65	—
—	20,77	2,05	25,2	3,4	14,04	47,47	1,65	1,54
1,10	2,77	—	0,7	—	—	—	23,44	—
0,32	0,57	2,05	4,3	1,6	1,02	—	2,03	—
14,28	32,50	10,96	21,69	6,9	2,77	9,85	27,69	—
—	—	—	—	—	5,29	—	—	—
—	—	—	1,36	5,52	0,05	—	—	0,39
0,10	0,55	—	0,04	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	14,05	—	2,49	—	3,69	14,4	—	—
0,48	2,97	—	4,06	—	43,74	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	4,65	1,02	—	0,15	—	—	0,47	—
28,66	5,43	64,35	1,8	—	9,25	—	23,62	—
—	1,70	—	12,2	1,39	—	5,33	—	25,55
—	—	—	—	—	—	—	0,42	—
—	—	—	1,6	2,72	—	—	—	—
—	9,44	15,10	13,29	50,08	14,9	4,31	—	20,8
2,58	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1,36	4,30	11,06	16,5	4,9	15,61	—	8,00
—	—	0,17	—	—	0,27	—	—	—
2,64	—	—	—	—	—	—	—	—
3,34	—	—	—	—	—	—	—	—

Процентний склад уловів в Дністрі

Видовий склад	Місце				
	Дністер біля Самбора 10—18.VI	Дністер біля Чайковичів 21—22.VI	Дністер біля Миколаєва 5—18.VII	Дністер біля Ходорова 8—12.VII, 17.VII	Дністер біля Жовтня 3.VIII
<i>Salmo trutta</i> L. m. <i>fario</i> L.	—	—	—	—	—
<i>Cyprinus carpio</i> L.	—	—	0,08	—	—
<i>Barbus barbatus</i> L.	67,7	—	7,09	3,8	0,85
<i>Rutilus rutilus</i> L.	1,6	9,5	22,21	3,2	—
<i>Rutilus frisii</i> Nord.	—	—	—	—	—
<i>Leuciscus leuciscus</i> L.	9,6	—	1,01	—	—
<i>Leuciscus cephalus</i> L.	11,2	—	21,28	7,1	0,99
<i>Leuciscus idus</i> L.	—	—	0,08	—	—
<i>Scardinius erythr.</i> , L.	—	—	0,08	0,1	—
<i>Alburnus alburnus</i> L.	—	—	0,08	—	—
<i>Aspius aspius</i> L.	—	—	—	0,8	0,14
<i>Blicca bjoerkna</i> L.	—	—	12,16	4,3	—
<i>Abramis brama</i> L.	—	—	0,33	3,8	—
<i>Abramis sapa</i> P all.	—	—	—	3,2	—
<i>Vimba vimba</i> L.	—	—	2,02	6,3	2,13
<i>Chondrostoma nasus</i> L.	—	85,7	26,2	60,9	94,8
<i>Tinca tinca</i> L.	—	—	—	0,1	—
<i>Gobio gobio</i> L.	3,2	—	—	—	—
<i>Silurus glanis</i> L.	—	—	1,09	—	—
<i>Esox lucius</i> L.	4,8	—	0,84	1,3	—
<i>Neogobius fluviatilis</i> P all.	—	—	—	—	—
<i>Lucioperca lucioperca</i> L.	—	—	—	—	—
<i>Perca fluviatilis</i> L.	1,6	4,7	5,15	4,9	0,99
<i>Acerina cernua</i> L.	—	—	—	—	—
<i>Acerina acerina</i> Guld.	—	—	—	—	—
<i>Aspro zingel</i> L.	—	—	0,16	—	—

Таблиця 3

та його притоках в 1950 р. за кількістю

та дата вилову						
Дністер біля Довгої 2.VIII	Дністер біля Заліщиків 8—10.VIII	Стрий біля Корчина 14.VII	Стрий біля Жидачова 15.VII	Лімниця 20—21.VII	Черхава 16.VI	Чечва 18.VII
—	—	1,0	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
4,8	20,9	18,0	0,34	3,4	3,7	6,5
—	1,03	—	0,34	3,08	15,0	6,5
—	1,24	—	—	—	—	—
—	1,65	—	0,11	0,16	7,5	—
—	10,58	33,5	0,34	13,6	47,1	43,4
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
0,73	0,2	—	—	—	—	—
—	0,2	—	—	—	—	—
0,24	—	—	—	—	—	—
—	4,56	—	—	—	—	—
0,24	0,62	—	2,29	3,5	9,4	—
91,7	50,2	40,7	94,8	71,59	1,8	13,04
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
0,24	—	—	0,22	1,46	7,5	23,9
—	1,03	—	—	—	—	—
—	0,2	—	—	—	—	—
1,46	—	6,7	1,49	2,9	5,6	6,5
—	—	—	—	—	1,8	—
—	6,3	—	—	—	—	—
0,48	0,82	—	—	—	—	—

БІБЛІОТЕКА
Природознавчого Музею
АН-УРСР

Процентний склад уловів у Дністрі

Видовий склад	Місце				
	Дністер біля Самбора 10—18.VI	Дністер біля Чайковичів 21—22.VI	Дністер біля Миколаєва 5—18.VII	Дністер біля Ходорова 8—12.VII, 17.VII	Дністер біля Жовтня 3.VIII
<i>Salmo trutta</i> L. m. <i>fario</i> L.	—	—	—	—	—
<i>Cyprinus carpio</i> L.	—	—	1,8	—	—
<i>Barbus barbus</i> L.	71,4	—	11,3	7,8	1,6
<i>Rutilus rutilus</i> L.	0,47	3,5	7,8	1,4	—
<i>Rutilus frisii</i> Nord.	—	—	—	—	—
<i>Leuciscus leuciscus</i> L.	3,2	—	0,3	—	—
<i>Leuciscus cephalus</i> L.	7,97	—	24,2	4,6]	0,9
<i>Leuciscus idus</i> L.	—	—	0,06	—	—
<i>Scardinius erythr.</i> L.	—	—	0,07	0,04	—
<i>Alburnus alburnus</i> L.	—	—	0,005	—	—
<i>Aspius aspius</i> L.	—	—	—	3,2	1,1
<i>Blicca bjoerkna</i> L.	—	—	3,5	1,7	—
<i>Abramis brama</i> L.	—	—	0,1	11,5	—
<i>Abramis sapa</i> Pall.	—	—	—	2,01	—
<i>Vimba vimba</i> L.	—	—	1,6	7,5	3,7
<i>Chondrostoma nasus</i> L.	—	93,4	43,3	51,1	92,1
<i>Tinca tinca</i> L.	—	—	—	0,07	—
<i>Gobio gobio</i> L.	0,63	—	—	—	—
<i>Silurus glanis</i> L.	—	—	3,09	—	—
<i>Esox lucius</i> L.	15,0	—	0,4	6,3	—
<i>Neogobius fluviatilis</i> Pall.	—	—	—	—	—
<i>Lucioperca lucioperca</i> L.	—	—	—	—	—
<i>Perca fluviatilis</i> L.	1,1	3,06	1,8	2,1	0,3
<i>Acerina cernua</i> L.	—	—	—	—	—
<i>Acerina acerina</i> Guld.	—	—	—	—	—
<i>Aspro zingel</i> L.	—	—	0,1	—	—

та його притоках в 1950 р. за вагою

та дата вилову						
Дністер біля Довгої 2.VIII	Дністер біля Заліщиків 8—10.VIII	Стрий біля Корчина 14.VII	Стрий біля Жидачова 15.VII	Лімниця 20—21.VII	Черхава 16.VI	Чечва 18.VII
—	—	5,5	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
10,7	24,7	14,3	0,2	4,3	2,53	4,5
—	0,6	—	0,1	1,8	14,09	0,9
—	1,2	—	—	—	—	—
—	0,8	—	0,04	0,1	3,2	—
—	12,4	33,5	0,3	14,9	51,4	45,4
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
4,6	—	—	—	—	—	—
—	0,06	—	—	—	—	—
1,1	—	—	—	—	—	—
—	4,02	—	—	—	—	—
0,2	0,6	—	2,8	4,3	7,7	—
78,6	51,8	42,3	93,8	65,8	1,06	18,1
—	—	—	—	—	—	—
—	0,02	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
0,3	—	—	1,7	6,2	17,3	26,3
—	0,1	—	—	—	—	—
—	0,3	—	—	—	—	—
3,4	—	3,7	0,6	2,0	1,67	3,6
—	—	—	—	—	0,9	—
—	2,4	—	—	—	—	—
0,6	0,5	—	—	—	—	—

Отже, підуст виявляється основним промисловим видом як самої верхньої течії Дністра, так і всієї групи правих гірських його приток. Цілоком іншу картину іхтіофауни дають низинні притоки Дністра. Найдокладніше з них була обстежена Верещиця. Влітку вона так сильно заростає вищою водною рослинністю, що лов риби припиняється.

Основними промисловими видами риби цієї річечки є плітка (до 25% ваги уловів), головень (22%), лин (12%), щука (13%) і окунь (11%). В осінніх уловах переважає щука, яка становить до 50% ваги уловів. Крім того, ловиться ялець, краснопірка, густера, лящ, сом (табл. 1—2). В осінніх уловах 1949 р. в значній кількості зустрічався короп і сріблястий карась, які вийшли сюди, очевидно, із ставкових господарств. В зовсім незначній кількості (частки %) ловиться підуст, вирозуб, рибець (0,15—1,8%). Зустрічається верховодка і гірчак, а в ставах, сполучених з Верещицею, — в'юн і йорж (табл. 1—2, рис. 4). Якісно видовий склад риби р. Верещиці не дуже відмінний від рибонаселення „рівнинної“ частини Дністра. В обох цих річках зустрічається цілий ряд однакових видів: короп, лин, плітка, вирозуб, ялець, головень, краснопірка, верховодка, густера, лящ, рибець, підуст, сом, щука, окунь. Але кількісне співвідношення їх різне. Так, підуст, що становить у Дністрі в середньому 30—50% ваги уловів, у Верещиці становить лише 1,8% (4 екземпляри на 1184 переглянутої риби). Рибець у Дністрі становить до 7,5% уловів, а у Верещиці — 0,15% і т. д. З другого боку, лин, який у Дністрі майже не зустрічається (0,07%), у Верещиці є одним з основних промислових видів (12%) (порів. табл. 1 і 2).

Таким чином, склад риби Верещиці наближається до фауни інших рівнинних річок, як, наприклад, Дніпра з його притоками (4,8)¹.

Розміри риби у Верещиці здебільшого невеликі. Так, за даними 1949 р., середня довжина риби [1] дорівнювала:

плітки — 13,5 см	головня — 19,5 см
лина — 16,4 см	щуки — 24,5 см
окуня — 13,5 см	

Але кількість виловленої риби дозволяє вважати цю річечку досить продуктивною і робить доцільним існування тут однієї риболовецької бригади рибгоспу „Комарно“.

Схожу з Верещицею іхтіофауну, хоч і біднішу, мають заплавні водойми Дністра, незалежно від того, в якій частині річки вони зустрічаються (Миколаїв, Ходорів, Галич). Тут ловиться карась, плітка, краснопірка, щука, окунь (табл. 1—2) — „домашня риба“, за висловом рибалок м. Галича.

Щирик, що тече паралельно з Верещицею, має більшу кількість підуста (до 10%) і багато ляща: 33% за кількістю і 44% за вагою

¹ Цікаво, що тільки в порожистій частині Дніпра (до побудови Дніпрогесу) з її швидкою течією і кам'янистим дном переважають такі види, як підуст, марена, головень, білізна — види, звичайні для Дністра (Короткий, 1937).

в уловах 1949 р. Ловиться тут також в'язь, якого ми більше не зустрічали майже ніде у водоймах басейну (табл. 1—2).

Подільські притоки Дністра, що належать, по суті, вже до середньої течії Дністра, були обстежені нами дуже мало. Ми переглянули улови лише в нижній частині Збручу (біля с. Залісся) і зробили побіжні спостереження на Сереті.

В Збручі найбільш поширені 4 види риби: марена, вирозуб, головень і підуст, які в переглянутих нами уловах зустрічалися майже в однаковій кількості — 20—28% за вагою. Крім того, ловиться плітка, ялець, рибець, піскар і зрідка, за даними рибалок, щука і окунь (табл. 1—2).

В середній частині Серету, біля м. Чорткова, за нашими спостереженнями, переважає марена. Крім того, ловиться плітка, головень, густера, верховодка, щука, окунь, бички.

Ці короткі дані показують, що подільські притоки мають іхтіофауну досить різноманітну і до певної міри проміжну між іхтіофауною гірських і рівнинних річок. Це, очевидно, залежить від кам'янистого вкриття їх дна, з одного боку, і, з другого боку, більшої чи меншої замуленості його у зв'язку з повільною течією (наприклад, Серет біля Чорткова). Але більш глибоке дослідження цих приток є дальшим нашим завданням.

Підсумки

На підставі наведеного матеріалу можна відзначити для іхтіофауни басейну верхнього Дністра такі важливі моменти.

1. Значну різноманітність іхтіофауни, що виявляється при порівнянні річок гірського і низинного типу (а також проміжного типу, до якого можна віднести подільські річки), при порівнянні різних річок одного типу (наприклад, Верещиця і Щирик) і навіть окремих ділянок однієї річки (Дністер).

Треба гадати, що це залежить від різноманітності екологічних умов басейну, що, в свою чергу, обумовлюється дуже різноманітним рельєфом його території¹.

2. Для більшої ж частини басейну (Дністер і праві його притоки) властива іхтіофауна в більшій чи меншій мірі гірського типу з переважанням підуста, марени, головня, рибиця та інших реофільних форм, з яких найбільш поширеним і основним промисловим видом є підуст.

Ці моменти мають важливе практичне значення, а саме:

1. Переважання в більшій частині басейну малоцінної в промисловому відношенні риби — підуста — змушує поставити питання про доповнення і, можливо, часткову заміну іхтіофауни басейну промислово цінними видами. Цього можна досягнути двома шляхами:

¹ При відносно невеликих розмірах цієї території такі умови надзвичайно сприятливі для спеціальних досліджень факторів, що зумовлюють формування прісноводної іхтіофауни.

а) дбати про збільшення чисельності цінних видів, які вже поширені в басейні, як, наприклад, марена, головень, лящ. Одним з важливих заходів у цьому напрямі могла б бути належна охорона риб під час нересту, чого тепер немає, бо існуючі строки весняної заборони лову (середина квітня — середина травня) не збігаються з часом нересту згаданих риб. Крім того, в деяких місцях, як, наприклад, у передгірній частині Дністра, можливо, слід було б на певний час взагалі припинити вилов марени, головня і ляща, які зустрічаються там в невеликій кількості і цілком губляться серед маси підуста;

б) штучно розводити цінні види риб. Одним з таких видів є судак, який, хоч і зустрічається в Дністрі, але в дуже малій кількості. Спроби штучного культивування його ікри і молоді з дальшим випусканням у річку робилися ще до Великої Вітчизняної війни і давали добрі наслідки.

2. Різноманітність фауни риб у водоймах басейну, яка зумовлює різне промислове значення цих водойм, повинна обов'язково враховуватися при запровадженні рибогосподарських заходів. В першу чергу це стосується визначення строків весняної заборони лову риби. Як уже згадувалося, існуючі тепер строки забезпечують охорону тільки деяких видів, а ряд інших цінних видів — марена, головень, почасти лящ і рибець — цими строками не охороняються, бо нерест у них відбувається пізніше. Тому слід встановити диференційовані строки заборони лову, різні для різних видів риб.

Треба також звернути увагу на охорону рибних запасів. Крім загальної боротьби з бракон'єрами, „глушителями“ та ін., треба звернути особливу увагу на окремі водойми басейну. Так, наприклад, переважання у верхів'ї Дністра значної кількості дрібної (молодої) марени, яку виловлюють місцеві рибалки-аматори, вимагає спеціальних заходів для охорони цієї цінної промислової риби. Скупчення ляща в р. Щирик, де місцеве населення веде лов без урахування будь-яких правил риболовства, також вимагає уваги до охорони рибних запасів у цій невеликій, але досить продуктивній річечці і т. д.

Тільки цілим комплексом різноманітних рибогосподарських заходів можна зберегти і збагатити рибні запаси верхнього Дністра, дуже підірвані за роки війни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берг Л. С., Рыбы пресных вод СССР и сопредельных стран, I—III, 1948—1949.
2. Бондарчук В. Г., Геоморфология УРСР, Київ, 1949.
3. Короткий Й. І., Іхтіофауна порожистої частини Дніпра та її зміни під впливом будівництва греблі Дніпрельстану, Вісник Дніпропетровської гідробіологічної станції, II, 1937.
4. Лященко О. Ф., Риби нижньої течії р. Прип'яті, Праці інституту гідробіології АН УРСР, № 23, 1949.

5. Никольский Г. В., Основные закономерности формирования и развития речной ихтиофауны, Успехи современной биологии, XVIII, 3, 1944.

6. Никольский Г. В. и др., Рыбы бассейна верхней Печоры, Москва, 1947.

7. Носаль П. Д., Матеріали до екології риб Дніпра в районі Канівського біогеографічного заповідника, Зб. праць Канів. біогеогр. заповідника, II, 1947.

8. Носаль П. Д., Современное состояние рыбных запасов р. Днепра. Тр. Н.-и. института прудового и озерно-речного рыбного хозяйства УССР, № 6, 1949.

9. Протасов А. А., Ручьевая и радужная форель в прикарпатских реках УССР, Тр. Н.-и. института прудового и озерно-речного рыбного хозяйства УССР, № 6, 1949.

10. Barta M. A., Materiały do ichtyologicznej fauny Dniestru i jego dorzeczy, Kosmos, VIII, 1883.

11. Kowalski J., Pisces — Ryby, klucz do oznaczania zwierząt kręgowych ziem polskich, Kraków, 1910.

12. Nowicki M., Przegląd rozszedlenia ryb w wodach Galicyi według dorzeczy i krain rybnych, Kraków, 1882 (карта).

13. Nowicki M., O rybach dorzeczy Wisly, Styru, Dniestru i Prutu w Galicyi, Kraków, 1889.

14. Plater A., Spis zwierząt ssących, ptaków i ryb krajowych, Wilno, 1852.

15. Rozwadowski T., Ryby krajowe i ich rozszedlenie, Roboty wodne i meljoracyjne w południowej Małopolsce, IV, 1932.

К ИЗУЧЕНИЮ ИХТИОФАУНЫ БАСЕЙНА ВЕРХНЕГО ДНЕСТРА

П. П. Балабай

Резюме

Работа по изучению рыб бассейна верхнего Днестра была начата в связи с совершенной недостаточностью наших сведений об этом бассейне — основной водной системе западной части Украинской ССР.

Литературные данные по ихтиофауне бассейна, относясь в основном к концу прошлого столетия (Новицкий 1882, 1889; Барта 1883; Плятер 1858 и др.), очень устарели. Главное внимание в настоящей работе уделено вопросам состава и распределения ихтиофауны в рассматриваемом бассейне.

Наши наблюдения велись в ряде пунктов на Днестре (от г. Самбора до г. Мельница-Подольская) и на его притоках: Стрый, Лимница, Черхава (приток Быстрицы), частично Опор (приток Стрия), Верещица, Щирик, Зубра, Збруч и частично Серет.

Материал был собран в летние и осенние месяцы 1949 г. (28.V—27.XI), в летние и отчасти весенние месяцы 1950 г. (15.III—30.III, 10.VI—15.VIII) и в небольшом количестве летом (VIII) 1951 г.

Данные о составе ихтиофауны были получены в результате просмотра уловов рыболовецких бригад или уловов, специально сделанных местными рыбаками; всего было просмотрено около 12 000

экземпляров рыбы общим весом 22,6 ц. Частично были использованы также статистические данные рыбхозов.

За время работы было добыто 38 видов рыб, относящихся к 13 семействам (см. список).

Кроме того, на основании данных местных рыболовецких организаций можно считать несомненным существование в бассейне верхнего Днестра еще карпатского усача и, вероятно, чехони. Ряд мелких форм, указываемых предыдущими авторами (гольян, овсянка, голец и несколько видов бычков), не был нами обнаружен, вероятно, вследствие небольших размеров этих рыб, не соответствующих ячею промысловых орудий лова.

С другой стороны, нами не получено никаких данных о существовании в настоящее время в верхнем Днестре шипа и севрюги, указанных Новицким (1889), хотя во Львовском научном природо-ведческом музее имеется один экземпляр севрюги, пойманной в Днестре около г. Залещики в 1884 г. Об угре, который также указывается Новицким и Барта, имеются лишь воспоминания старых рыбаков.

Вместе с тем в прудах около Великого Любиня, связанных с р. Верещицей, нами была найдена в значительном количестве трехиглая колюшка, о которой не упоминали предыдущие авторы.

В составе ихтиофауны отдельных водоемов бассейна имеются значительные различия, связанные, повидимому, с различиями экологических условий, которые, в свою очередь, зависят, очевидно, от разнообразия рельефа территории бассейна (горы, предгорья, низменность, холмы Ополья, Подольское плато и пр.).

Имеются также различия в ихтиофауне отдельных участков более крупных рек. Наиболее ярко они выражены в Днестре. Здесь можно различить такие четыре участка:

1. Наиболее верхняя часть реки. Материал по этому участку был собран около г. Самбора и с. Кружники. Здесь преобладает усач (преимущественно мелких размеров). Кроме того, ловится плотва, елец, голавль, подуст, пескарь, щука, окунь (см. таблицу). Уловы промыслового значения не имеют.

2. „Равнинная“ часть Днестра, проходящая по Надднестровской низменности¹, от села Гордыни (на юго-восток от Самбора) приблизительно до г. Журавно. Обследована у с. Чайковичи, с. Тыршакова, г. Николаева, г. Ходорова.

Состав ихтиофауны здесь значительно богаче, чем на предыдущем участке: встречается 15 видов карповых, стерлядь, шиповка, сом, щука, обыкновенный бычок, окунь, чоп, налим. Стерлядь ловится в единичных экземплярах (за время работы 1949—1950 гг. нами встречено 3 экземпляра стерляди 67—68 см длиной). Наиболее распространен подуст, который в среднем за 1949—1950 гг. в просмотренных нами уловах составил 47% веса всех уловов, доходя в некоторых до 80%; на втором месте стоит голавль (13,9%), на третьем — усач (7%) и лещ (5%). Количество подуста посте-

пенно увеличивается в направлении сверху вниз по течению реки (см. таблицы). Уловы имеют промысловое значение.

3. Часть Днестра в районе предгорий Карпат (приблизительно от района г. Журавно до с. Нижнева). В Днестр здесь впадает ряд правых горных притоков. Материал собирался у г. Галича, г. Жовтня и с. Довгой. В фауне полностью преобладает подуст, составляющий до 98% уловов по количеству и до 94% по весу (см. таблицы). Уловы богаче, чем в других частях верхнего Днестра, но то, что они состоят из подуста, в промысловом отношении малоценной рыбы намного снижает их значение.

4. Часть Днестра, прорезывающая Подольское плато и относящаяся собственно уже к среднему его течению. Наблюдения производились у г. Залещики и г. Мельница-Подольская. Состав ихтиофауны снова становится разнообразнее: наряду с подустом (составляющим и здесь до 50% уловов) ловится также усач (до 24,5%) и голавль (12,5% веса уловов), кроме того, встречается еще 11 других видов рыб. Интересно появление донского ерша. Вместе с этим бросается в глаза полное отсутствие щуки и окуня. Возможно, причиной этого является отсутствие поймы и придаточных водоемов, что создает неблагоприятные условия для нереста этих рыб. Уловы рыбы беднее, чем в предгорном участке.

Притоки Днестра. Все притоки Днестра можно условно разделить на три группы: правые горные, левые низменные и левые подольские.

В правых горных притоках (Стрый, Лимница и др.) в верховьях распространены форель и (в меньшей мере) хариус, хотя наиболее многочисленным видом является, повидимому, усач. В средних и нижних частях преобладает подуст (в Лимнице, например, до 65% всех уловов). Кроме того, ловится голавль, плотва, елец, щука, окунь.

Таким образом, для всего верхнего течения Днестра и для правых его притоков преобладающей является ихтиофауна более или менее горного типа с превалированием подуста, усача, голавля, рыбка и других реофильных форм. Наиболее распространен подуст.

Вторую группу притоков Днестра составляют левые низменные его притоки, протекающие по Надднестровской низменности. Наиболее крупные из них — Верещица и Щирик. В Верещице в наибольшем количестве ловится плотва (до 25% веса уловов), голавль (22%), лещ (12%), щука (13%) и окунь (11%). В осенних уловах увеличивается количество щуки (до 50% веса уловов). Подуст, рыбец, вырезуб, встречающиеся в значительных и даже массовых (подуст) количествах в Днестре и правых его притоках, здесь ловятся единичными экземплярами (см. таблицы).

Наконец, третью группу притоков представляют правые подольские притоки, прорезывающие, как и соответствующая часть Днестра, Подольское плато. Ихтиофауна их исследована нами недостаточно. Несколько подробнее рассмотрены уловы в низовьях Збруча, где преобладают 4 вида рыб: подуст, усач, голавль и вырезуб, составляющие каждый от 20 до 28% веса уловов.

¹ Днестровско-Санская равнина, по Бондарчуку, 1949.

ОНДАТРА У ВЕРХІВ'ЯХ ДНІСТРА І ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ

К. А. Татаринов

ВСТУП

Під керівництвом партії Леніна—Сталіна радянські люди успішно борються за піднесення народного господарства, змінюючи природу в бажаному напрямі.

Свідома зміна природи є однією з найактуальніших проблем сучасної радянської біологічної науки.

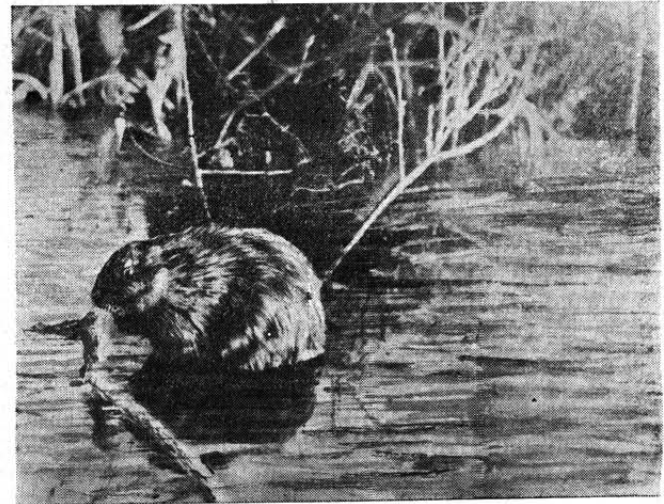

Рис. 1. Доросла ондатра під час живлення молодими пагінцями верби. Фото К. Татарінова.

До проблеми планової зміни природи нашої країни належить і реконструкція фауни промислових звірів.

В роки сталінських п'ятирічок, коли всі галузі промисловості і сільського господарства, науки і техніки досягли небувалого розквіту, особливо успішно і планово, в нечуваних до цього масшта-

На основаним приведенного матеріала можна отметить два характерних момента для фауны рыб рассматриваемого бассейна: 1) уже упоминавшееся выше значительное разнообразие ихтиофауны бассейна; 2) свойственность большей части бассейна ихтиофауны более или менее горного типа с основным промысловым видом — подустом.

Отсюда можно сделать ряд выводов практического характера.

1. Изобилие в значительной части бассейна малоценного в промысловом отношении подуста создает необходимость дополнить и, может быть, частично заменить фауну бассейна более ценными видами. Последнее может быть достигнуто, с одной стороны, увеличением в бассейне запасов уже существующих ценных промысловых видов (усач, голавль, лещ), а с другой — введением новых видов, отсутствующих здесь или почти отсутствующих (например судак).

2. Разнообразие ихтиофауны в водоемах бассейна требует дифференцированного подхода в проведении рыбохозяйственных мероприятий. В частности, нам кажется необходимым ввести разные сроки запрета весеннего лова рыбы для разных видов, чтобы во время нереста охранялись все ценные виды рыб, а не только некоторые из них, как это имеет место сейчас, когда вне охраны оказывается усач, голавль, рыбец, отчасти лещ, нерестящие в более поздние сроки.

Дифференцированный подход необходим также в проведении рыбохозяйственных мероприятий в отдельных водоемах бассейна в силу специфичности условий этих водоемов, например, в наиболее верхней части Днестра, где скопляется много молодого усача, на р. Щирик, имеющей значительные запасы леща, и т. д.

Только с помощью ряда разнообразных мероприятий можно сохранить и увеличить рыбные запасы бассейна верховий Днестра, очень подорванные за годы войны.

ЗМІСТ

Відділ зоології

Балабай П. П., До вивчення іхтіофауни басейну верхнього Дністра	3
Татаринов К. А., Ондатра у верхів'ях Дністра і перспективи її використання	27
Тарасова М. К., Мисливськопромислові водоплавні птахи верхів'я басейну Дністра	45
Татаринов К. А., Нарис фауни ссавців деревних насаджень району міста Львова	61
Здун В. І., Личинки трематод в молюсках родини <i>Melaniidae</i> з нижньої течії р. Дністра	93
Кулаківська О. П., Явище акцелерації статевої системи у <i>Crepidostomum farionis</i> О. Ф. Мілл.	114
Полушина Н. А. і Татаринов К. А., До герпетофауни Закарпатської області і Радянських Карпат	117
Пастернак С. І. і Татаринов К. А., Нові знахідки плейстоценової фауни на західному Поділлі	127

Відділ ботаніки

Лазебна Н. М., Шипшини секції <i>Cinnamoideae</i> DC. Прикарпаття як Світаміна сировина	134
---	-----